



Lapsen vuoroasuminen vanhempien eron jälkeen ja asumisjärjestelyjen sosioekonomiset taustatekijät

ANNELI MIETTINEN & MIIA SAARIKALLIO-TORP & MIA HAKOVIRTA

Artikkelissa tarkastellaan lasten asumisjärjestelyjä vanhempien eron jälkeen. Tyypillisintä oli asuminen suurimmaksi osaksi äidin luona. Vuoroasuminen oli sitä yleisempää, mitä paremmassa sosioekonomisessa asemassa vanhemmat olivat. Yksinomaan äidin luona asui noin viidesosa eroperheiden lapsista. Tämä järjestely oli yleinen matalasti koulutettujen vanhempien perheissä.

.....
English summary at the end of the article

Johdanto

Vanhempien ero muuttaa monin tavoin sekä lasten että vanhempien arkea ja elämää. Eron jälkeen vanhempien on sovittava muun muassa siitä, miten lapsen huolto ja elatus järjestetään, sekä siitä, missä lapset asuvat tai miten he tapaavat muualla asuvaa vanhempaansa. Yhä useammat vanhemmat päätyvät nykyisin eron jälkeen lapsen vuoroasumiseen. Vuoroasumisella tarkoitetaan lapsen asumisjärjestelyä, jossa lapsi asuu vanhempien eron jälkeen lähes yhtä paljon kummankin vanhempansa luona (Meyer ym. 2017; Smyth 2017).

Vuoroasuminen on yleistynyt viime vuosikymmeninä useissa maissa (Smyth 2017; Steinbach ym. 2020; Bernardi & Mortelmans 2021). Ruotsissa vuosina 2012–2013 tehdyn tutkimuksen mukaan 52 prosenttia eroperheiden lapsista asui äidin luona, yhdeksän prosenttia isän luona ja 35 prosenttia vuorotteli kahden kodin välillä. Neljällä prosentilla lapsista asumisjärjestely oli jokin muu. (SCB 2014.) Norjassa (v. 2012) äidin luona asuvien lasten osuus oli 66 prosenttia, isän luona asuvien kahdeksan prosenttia ja vuoroasuvien osuus 26 prosenttia (Lyngstad ym. 2014).

Suomessa muutokset lapsen asumisjärjestelyissä eron jälkeen ovat olleet melko hitaita. Vaikka noin 90 prosenttia vanhemmista jakaa lapsen huollon eron jälkeen, ovat lapsen asumisjärjestelyt vanhempien eron jälkeen edelleen hyvin sukupuolittuneita ja äidin luokse asumaan jääminen on yleisin lapsen asumisjärjestely (Rantalaiho 2009; THL 2023; ks. myös Okkonen 2022). Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastot kertovat viranomaisella vahvistettujen asumissopimusten määrän vuosittain; niissä vuoroasumissopimusten määrä on runsaassa kymmenessä vuodessa yli kaksinkertaistunut (THL 2023). Monet vanhemmat sopivat kuitenkin lapsen asumisesta keskenään, ilman sopimuksen vahvistamista viranomaisella (ks. Miettinen ym. 2020). Vuoden 2019 lopussa voimaan tulleen lapsen huoltoa ja tapaamista koskevan lakiuudistuksen myötä lapsen vuoroasuminen on mahdollista myös kirjata väestörekisteritietoihin, mutta lapsi voi olla kirjoilla vain yhdessä kodissa (HE 88/2018; Koulu 2019).

Tarkastelemme tässä artikkelissa lapsen vuoroasumisen yleisyyttä Suomessa ja tutkimme lapsen asumisjärjestelyyn yhteydessä olevia tekijöitä. Pääasiallisena mielenkiinnon kohteena on sel-

vittää, poikkeavatko lapsen vuoroasumisen valitsevat vanhemmat sosioekonomiselta taustaltaan perheistä, joissa lapset asuvat yksinomaan tai pääasiassa joko äidin tai isän luona. Vanhempien ero merkitsee usein toimeentulo-ongelmien lisääntymistä ja lapsen ja hänestä erillään asuvaan vanhemman välisen siteen heikkenemistä (McLanahan & Percheski 2008; Köppen ym. 2018; Nielsen 2018; Haapanen & Hakovirta 2019). Vuoroasuminen ja tiiviimpi arkinen yhteydenpito kumpaankin vanhempaan voi vahvistaa lapsen ja vanhempien välistä sidettä ja kannustaa vanhempia osallistumaan tasapuolisemmin lapsen hoivaan ja elatukseen; toisaalta kahdessa kodissa asuminen ja kotien välillä kulkeminen voi rasittaa sekä lasta että vanhempia ja lisätä lapsesta aiheutuvia kustannuksia kummassakin taloudessa. (Nielsen 2014; 2018; Fransson ym. 2018; Steinbach ym. 2020; ks. Suomesta Linnavuori 2007; Linnavuori & Stenvall 2020; Autonen-Vaaranen & Forsberg 2015.) Mikäli vuoroasumista on mahdollista toteuttaa vain hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden kohdalla, voivat lasten väliset hyvinvointierot kasvaa (McLanahan & Percheski 2008; Garriga & Bernardi 2019).

Tämä käsillä oleva tutkimus kytkeytyy näin sosiaalisen eriarvoisuuden mekanismeja tarkastelemaan tutkimusperinteeseen: mikä merkitys on perherakenteella ja siinä tapahtuvilla muutoksilla yksilöiden välisen eriarvoisuuden vahvistumisessa? Aineistona on Kelan vuonna 2019 toteuttama eroperheille suunnattu kysely, joka on ensimmäinen Suomessa toteutettu kansallisesti edustava ja sisällöltään laaja tiedonkeruu lasten asumisjärjestelyistä vanhempien eron jälkeen.

Taustaa

Eron jälkeisissä lasten asumisjärjestelyissä tapahtuneet muutokset heijastavat yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia sukupuolten rooleja, vanhemmuutta ja isyyttä koskeissa käsityksissä ja odotuksissa. Vuoroasumisen tai isän luona asumisen yleistyminen ovat merkkejä siitä, että vanhemmuutta koskevat odotukset ovat muuttuneet samankaltaisemmiksi sukupuolten välillä: äidit osallistuvat perheen elättämiseen samalla kun isien odotetaan osallistuvan lasten hoitoon äitien kanssa tasaveroisesti (ks. esim. Miettinen & Rotkirch 2012; Eerola 2014).

Lasten asumisjärjestelyillä on kuitenkin myös vahva yhteys perheiden toimeentuloon ja samalla perheiden sosiaaliseen eriarvoistumiseen. Yksinhuoltajatalouksien osuuden kasvu ja lapsiperheiden köyhyyden keskittyminen erityisesti yhden vanhemman talouksiin on herättänyt huolta hyvinvointierojen lisääntymisestä lasten välillä (Hakovirta 2006; McLanahan & Percheski 2008; Forsén ym. 2009). Vanhempiensa parisuhteen purkautumisen kokevat lapset ovat usein lähtökohdaisesti muita heikommassa asemassa: erot ovat yleisempiä ja tapahtuvat varhemmin pienituloisten tai matalasti koulutettujen vanhempien perheissä (Jalovaara & Andersson 2018). Eron myötä toimeentulon ongelmat voivat lisääntyä varsinkin siinä taloudessa, johon lapset jäävät asumaan, sillä menot eivät useinkaan vähene merkittävästi, vaikka kotitalouden käytettävissä olevat tulot laskevat. Lasten asumisratkaisut voivat osaltaan lieventää tai vahvistaa perheiden välisiä toimeentuloeroja. Vuoroasumisen on esimerkiksi havaittu helpottavan yksinhuoltajaäitien työssäkäyntiä (Bonnett ym. 2022), ja lapsista aiheutuvia kustannuksia jaetaan tasapuolisemmin vuoroasuvien lasten perheissä (Bartfeld & Chanda 2020; Haapanen ym. 2022). Etävanhemman, joka on useimmiten isä, luona asumisen lisääntyminen merkitsee tämän vanhemman tiiviimpää osallistumista lapsen elämään myös muutoin kuin kustannusten jakamisen näkökulmasta ja näin todennäköisesti lisää sekä vanhemman että lapsen hyvinvointia myös pitkällä aikavälillä (Bastaits & Mortelmans 2016; Fransson ym. 2018).

Suomessa vuoroasumiseen tai lasten asumisjärjestelyihin vanhempien eron jälkeen liittyvää tutkimusta on vielä melko vähän, eikä juurikaan ole tietoa siitä, miten eri tekijät ovat yhteydessä eron jälkeisiin lasten asumisratkaisuihin. Kansainvälisten tutkimusten mukaan vuoroasuvien lasten vanhemmat ovat korkeammin koulutettuja, työssäkäyviä ja paremmin toimeentulevia kuin ne äidit tai isät, joiden lapset asuvat yksinomaan jomman kumman vanhemman luona (Juby ym. 2005; Bakker & Mulder 2013; Södermans ym. 2013; Vanassche ym. 2013; Södermans ym. 2014; Lyngstad ym. 2014; Meyer ym. 2017; Garriga ym. 2021; Augustijn 2022). Vaikka taustalla voi olla asenteisiin liittyviä tekijöitä – korkeammin koulutetut vanhemmat voivat esimerkiksi odottaa toisen vanhemman osallistuvan tasapuolisesti lapsen hoitoon – vuoroasuminen on myös resurssikysymys: lapsen asuminen kahdessa kodissa vaatii van-

hemmiltä usein enemmän taloudellisia resursseja, kun lapselle pitää pystyä järjestämään sujuva arki kummassakin kodissa. Korkeasti koulutetut ja hyvin toimeentulevat vanhemmat selviytyvät todennäköisesti muita paremmin vuoroasumisen aiheuttamista ylimääräisistä kustannuksista (Bartfeld & Chanda 2020).

Väestöryhmittäiset erot vuoroasumisessa ovat kaventuneet joissakin maissa, mahdollisesti osittain sen seurauksena, että viranomaisten suosituksissa ja ratkaisuissa vuoroasumisesta on vähitellen tullut oletusvaihtoehto lapsen eron jälkeiselle asumiselle (Sodermans ym. 2013; Kitterød & Wiik 2017; Meyer ym. 2017). Sosioekonomiset erot lapsen asumisjärjestelyissä voivat suomalaisperheissä olla myös lähtökohtaisesti vähäisempiä. Sukupuolten tasa-arvoa vanhemmuudessa korostava ilmapiiri ja hyvinvointivaltion lapsiperheille tarjoama tuki tasaavat perheiden välisiä eroja, eikä vanhempien resursseilla ole täällä välttämättä yhtä suurta merkitystä eron jälkeisiin asumisratkaisuihin kuin monissa muissa maissa.

Perheen kokoonpano, lasten ikä, sukupuoli ja lukumäärä ovat aiempien tutkimusten mukaan yhteydessä lapsen eron jälkeisiin asumisjärjestelyihin. Vuoroasuminen näyttää esimerkiksi olevan yleisempää poikien kuin tyttöjen keskuudessa (Kitterød & Lyngstad 2012). Ruotsalais- ja norjalaistutkimuksissa vuoroasuminen oli yleisintä 5–12-vuotiailla lapsilla (Kitterød & Lyngstad 2012; Lyngstad ym. 2014; SCB 2014), ja asuminen enimmäkseen jommankumman vanhemman luona lisääntyi teini-ikäisten tai täysi-ikää lähestyvien nuorten kohdalla (ks. myös Sodermans ym. 2013). Joissain tutkimuksissa on havaittu, että vuoroasuminen on yleisempää yhden lapsen perheissä kuin suuremmissa perheissä (Kitterød & Lyngstad 2012), toisissa perheeseen ja lapsen asumisjärjestelyn välillä ei ole havaittu yhteyttä (Sodermans ym. 2013). Kahden riittävän ison kodin tarjoaminen suurelle perheelle saattaa olla liian kallista monille eroaville pariskunnille. Vanhemman uusi parisuhde ja uuden kumppanin kanssa saadut lapset saattavat myös aiheuttaa muutoksia lasten asumisjärjestelyihin. Uusi kumppani ja nuoremmat lapset vaativat vanhemmalta sekä aikaa että taloudellisia resursseja, ja tämän myötä aiemmasta liitosta syntyneen lapsen asuminen tai ajan viettäminen toisen vanhemman luona voi lisääntyä (Juby ym. 2007; Poortman & Gaalen 2017; Köp- pen ym. 2018).

Myös vanhempien keskinäiset välit ja yhteistyökyky heijastuvat lapsen asumisratkaisuihin. Lapsen liikkuminen kahden kodin välillä edellyttää usein ainakin jonkinasteista yhteydenpitoa vanhempien välillä ja monia käytännön asioiden järjestelyjä, mikä voi olla hankalaa, jos vanhemmat eivät kykene sopimaan lapsen asioista. Tutkimusten mukaan vuoroasuvien lasten vanhemmilla on vähemmän keskinäisiä ristiriitoja ja vanhemmat ovat keskimääräistä sovittelevampia (Sodermans ym. 2013; Nielsen 2017; Smyth 2017). Sovinnollisuus ja vanhempien yhteistyökyky nousivat myös suomalaistutkimuksessa sekä vanhempien että viranomaisten näkemyksissä keskeisiksi edellytyksiksi vuoroasumisen toimivuudelle (Rissanen ym. 2017). Ristiriidat eivät kuitenkaan estä vuoroasumista, ja maissa, joissa vuoroasuminen on otettu viranomaissuosituksen tai tuomioistuinten ratkaisujen lähtökohdaksi päätettäessä lapsen asumisesta eron jälkeen, vuoroasuminen on yleistynyt myös niissä tilanteissa, joissa vanhempien ero on riitaisa (Fehlberg ym. 2011; Sodermans ym. 2013).

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus perustuu loppuvuodesta 2019 kerättyyn kyselyaineistoon. Kelan tutkimusyksikön toteuttama kysely suunnattiin erillään asuville alle 18-vuotiaan lapsen vanhemmille, joista vain toinen asui samassa osoitteessa lapsen kanssa (ks. Miettinen ym. 2020). Rekisteritietojen perusteella muodostettu perusjoukko rajattiin vanhempiin, joilla oli vuosina 2002, 2005, 2007, 2009, 2011, 2013, 2015 tai 2017 syntynyt lapsi (eli kohdelapset olivat kyselyhetkellä iältään noin 2–17-vuotiaita). Joukko rajattiin edelleen niihin vanhempiin, joille löytyi sähköpostiosoite Kelan asiakastietojärjestelmästä. Tästä joukosta poimittiin satunnaisotannalla 7 000 lapsen kanssa asuvaa vanhempaa ja 7 000 lapsesta erillään asuvaa vanhempaa. Kysely toteutettiin kokonaan sähköisesti Questback Essentials -työkalun avulla.

Kysely kohdistettiin sekä niille vanhemmille, joiden luona lapsi on kirjoilla (lähivanhemmat), että niille, joiden luona lapsi ei ole kirjoilla (etävanhemmat). Vanhemmat eivät lähtökohtaisesti olleet saman lapsen vanhempia. Vastausaste oli lähivanhemmilla 32 prosenttia ($n = 2\,156$) ja etävanhemmilla 20 prosenttia ($n = 1\,293$). Kyselyaineiston ja rekisteritiedoista muodostetun perusjoukon vertailu osoitti, että äidit olivat yliedus-

tettuina varsinkin etävanhempien tutkimusaineistossa. Kyselyaineiston vinoumaa iän, sukupuolen, asuinalueen, lapsiluvun sekä tulojen mukaan korjattiin painokertoimen avulla.

Lapsen asumisjärjestely määriteltiin yöpymisten lukumäärän perusteella. Kyselyssä tiedusteltiin sekä lähi- että etävanhemmilta lapsen yöpymisten määrää etävanhemman luona tavanomaisen kuukauden aikana. Lapsen asuminen jaettiin tämän perusteella viiteen luokkaan: 1) lapsi asuu (lähes) yksinomaan äidin luona (lapsi ei yövy lainkaan tai yöpyy vain harvoin isän luona), 2) lapsi asuu suureksi osaksi äidin luona (lapsi yöpyy 1–11 yötä kuukaudessa isän luona) ja 3) lapsi vuoroasuu eli lapsi yöpyy lähes yhtä paljon kummankin vanhemman luona (yöpymisten määrä 12–18 yötä äidin/isän luona), 4) lapsi asuu suureksi osaksi isän luona (yöpymisten määrä äidin luona 1–11 yötä kuukaudessa) ja 5) lapsi asuu yksinomaan isän luona (lapsi ei yövy lainkaan tai yöpyy vain harvoin äidin luona). Koska yksinomaan isän luona asuvien lasten osuus oli aineistossa pieni (< 2 %), tämä ryhmä yhdistettiin analyysivaiheessa luokkaan 4. Lapsen asuminen suureksi osaksi äidin luona sisältää esimerkiksi tilanteen, jossa lapsi viettää isän luona aikaa viikonloppuisin tai joka toinen viikonloppu. Tässä artikkelissa lapsen vuoroasumiselle asetettu raja (12–18 yötä) vastaa lähestulkoon vuoden 2019 lakiuudistuksessa esitettyä vuoroasumisen määrittelyä. Sen mukaan lapsen tulee asua vähintään 40 prosenttia kalenterivuodesta kummankin vanhemman luona, jotta asuminen katsotaan vuoroasumiseksi (rajauksen merkityksestä vuoroasumisen yleisyyteen, ks. Miettinen ym. 2020).

Vanhempien sosioekonomista asemaa kuvataan koulutusta, tuloja ja työssäkäyntiä koskevilla tiedoilla. Vanhempien koulutustaso jaettiin kahteen luokkaan: korkeintaan keskiasteen tutkinnon suorittaneet ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneet. Samoin työssäkäynnin perusteella muodostettiin kaksiluokkainen muuttuja (työssä/ei-työssä). Tulaja koskevassa kysymyksessä vanhemmat ilmoittivat kuukausittaisten ansiotulojensa määrän ennen veroja. Mikäli vanhempi oli työtön, vanhempia pyydettiin ilmoittamaan työttömyyskorvauksen määrä (ennen veroja). Analyyseissa tulot luokiteltiin sukupuolen mukaan viiteen lähes yhtä suureen luokkaan (tulokvintiilit).

Vanhempien elämäntilannetta kuvaavina taustatekijöinä tarkastellaan ikää, vanhemman nykyistä perhetilannetta, erosta kulunutta aikaa, yhteis-

ten lasten lukumäärää sekä asuinalueen kaupunkimaisuutta. Vanhempien keskinäisiä välejä koskeva tieto kuvaa vanhempien riitaisuutta heti eron jälkeen. Lisäksi analyyseissä tarkastellaan lapsen ikää ja sukupuolta.

Eri tekijöiden yhteyttä lapsen asumisjärjestelyyn tarkastellaan multinomiaalisen logistisen regressio-avulla. Menetelmän avulla voidaan tarkastella taustatekijöiden yhteyttä selitettävään muuttujaan tilanteessa, jossa tutkittava ilmiö on mielekäs- tä jakaa kahden luokan sijasta useampaan luokkaan. Referenssiluokaksi eli ryhmäksi, johon muita asumisratkaisuja verrataan, valittiin aineistossa yleisin lasten asumisjärjestely (”lapsi asuu suureksi osaksi äidin luona”). Mallissa on selittävien tekijöiden lisäksi muuttuja, joka kontrolloi sitä, kumpi lapsen vanhemmista (äiti vai isä) oli vastannut kyselyyn ja tästä johtuvia vastausten eroja. Analyysit on tehty aineistolla, johon on yhdistetty molempien vanhempien vastaukset, mutta ne tehtiin myös erikseen äideille ja isille (sukupuolten välillä ei juuri ollut eroja eri tekijöiden yhteydessä lapsen asumisjärjestelyyn; tulokset saatavissa kirjoittajilta pyydettyäessä). Multinomiaalisen logistisen regressio- tulokset raportoidaan vetosuhteina (*odds ratio*, *OR*), joka karkeasti kertoo muuttujan luokkaan kuuluvan vastaajan suuremmasta (> 1) tai pienemmästä (< 1) todennäköisyydestä sijoittua kyseisen asumisjärjestelyn ryhmään, kun sitä verrataan referenssiryhmään (verrattuna siihen, että lapsi asuu suureksi osaksi äidin luona). Tuloksista esitetään malli, jossa kaikki selittävät muuttujat ovat mukana mallissa yhtä aikaa.

Lasten vuoroasuminen ja vanhempien sosioekonominen asema

Taulukossa 1 on esitetty lapsen vanhempien eron jälkeinen asumisjärjestely vanhemman sukupuolen mukaan. Äitien (joista 84 % oli kohdelapsen lähivanhempia) vastausten perusteella noin neljäsosa lapsista asuu yksinomaan äidin kanssa, 43 prosenttia suureksi osaksi äidin kanssa, 25 prosenttia lapsista vuoroasuu ja kahdeksan prosenttia asuu suureksi osaksi tai yksinomaan isän kanssa. Isien (joista 82 % oli kohdelapsen etävanhempia) vastausten perusteella vuoroasuvien lasten osuus oli 37 prosenttia ja suureksi osaksi äidin luona asuvien osuus 39 prosenttia. Suureksi osaksi isän luona tai yksinomaan isän luona asuvien lasten osuus oli isien vastausten mukaan 12 prosenttia ja yk-

sinomaan äitien luona asuvien osuus 11 prosenttia. Äitien ja isien vastausten eroavuus lasten asumista koskeissa tiedoissa on havaittu myös muissa maissa tehdyissä tutkimuksissa (ks. esim. SCB 2014; Kitterød & Wiik 2017). Liitetaulukossa 1 (ks. www.julkari.fi) on esitetty lapsen asumisjärjestelyn vakioimattomat jakaumat taustamuuttujien luokissa.

Taulukossa 2 esitetään multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin tulokset vanhemman sosioekonomista asemaa kuvaavien taustatekijöiden ja muiden tekijöiden yhteyksistä lapsen asumisjärjestelyyn.

Tässä artikkelissa erityisenä kiinnostuksen kohteena oli vanhempien sosioekonomisen aseman yhteys lapsen asumisjärjestelyyn eron jälkeen. Kiinnostavaa oli se, että suomalaisperheissä isän koulutuksella näytti olevan selvästi suurempi vaikutus lapsen vuoroasumiseen kuin äidin koulutuksella (kun vuoroasumista verrattiin suuremmaksi osaksi äidin luona asuviin). Isän korkeasteen koulutus lisäsi todennäköisyyttä sille, että lapsi vuoroasui. Jos isällä oli korkeintaan keskiasteen koulutus, todennäköisyys sille, että lapsi asui yksinomaan äidin luona, kasvoi. Jos äiti oli korkeasti koulutettu, lapsen asuminen suuremmaksi osaksi tai yksinomaan isän luona oli harvinaisempaa, ja vastaavasti asuminen suuremmaksi osaksi äidin luona muita yleisempää.

Kummankin vanhemman mutta varsinkin isän työssäkäynti kasvatti vuoroasumisen todennäköisyyttä. Lapsen asuminen yksinomaan äidillä oli selvästi todennäköisempää silloin, kun isä ei ollut työssä. Vastaavasti asuminen suureksi osaksi isän luona lisääntyi, kun äiti ei käynyt töissä. Kun tarkasteltiin tilannetta, jossa yhdistettiin tieto kummankin vanhemman työssäkäynnistä, yksinomaan äidin luona asuminen lisääntyi, jos kumpikaan vanhemmista ei käynyt töissä. Vuoroasuminen lisääntyi puolestaan silloin, kun kumpikin vanhempi oli töissä. (Ei esitetty taulukossa.)

Vanhempien työssäkäynnin ohella lapsen vuoroasuminen oli selvästi todennäköisempää paremmin toimeentulevien vanhempien kohdalla. Vanhempien tulojen ja muiden asumisjärjestelyjen välinen yhteys oli epäselvempi, eikä tilastollisesti merkitseviä eroja juuri löytenyt: äidin matala tulotaso lisäsi todennäköisyyttä sille, että lapsi asui yksinomaan tai valtaosin äidin luona, mutta myös isän luona asuminen oli hieman tavallisempaa silloin, jos äiti oli pienituloinen; isän tulojen kasvulla ei ollut vuoroasumista lukuun ottamatta selkeää

Taulukko 1. Lapsen asumisjärjestely vanhempien eron jälkeen äitien ja isien vastausten mukaan, %

	Äidit, %	Isät, %	Yhteensä, % (n)
Lapsi asuu yksinomaan äidin luona	24	11	18 (695)
Lapsi asuu suureksi osaksi äidin luona	43	39	41 (1 456)
Lapsi asuu lähes yhtä paljon kummankin luona (vuoroasuminen)	25	37	31 (994)
Lapsi asuu suureksi osaksi isän luona	7	9	8 (241)
Lapsi asuu yksinomaan isän luona	1	3	2 (62)
Kaikki % (N)	100 (2 332)	100 (1 116)	100 (3 448)

Osuuksia kuvaavat tiedot on laskettu painokertoimella korjatusta aineistosta.

yhteyttä muihin lapsen asumisjärjestelyihin.

Työssäkäynti ja tulot kulkevat pitkälti käsi kädessä ja mittaavat osin samaa asiaa. Esimerkiksi työssäkäynnin ja lapsen vuoroasumisen välinen yhteys selittyi osin tulojen kautta: kun tulot lisättiin malliin, työssäkäynnin yhteys vuoroasumiseen oli heikompi. Ei-työssäkäyvien äitien lasten muita suurempi todennäköisyys asua isän luona liittyi osin äitien pienituloisuuteen. Ei-työssäkäyvien isien kohdalla pienituloisuus ei sen sijaan samassa määrin selittänyt lapsen todennäköisyyttä asua yksinomaan äidin luona. Toisaalta tulotason nousu kasvatti vuoroasuvien lasten osuutta edelleen myös silloin, kun siirryttiin keskituloisista suurituloisiin vanhempiin, vaikka keski- ja suurituloisiin lukeutuvat vanhemmat ovat valtaosin työssäkäyviä.

Vuoroasuminen oli muihin ikäryhmiin verrattuna tavallisempaa alakouluikäisten lasten kohdalla. Alle kouluikäiset lapset asuivat muita todennäköisemmin joko yksinomaan tai suureksi osaksi äidin luona. Asuminen isän luona lisääntyi lapsen iän myötä: aineiston vanhimmat lapset (13–17-vuotiaat) asuivat hieman muita ikäryhmiä useammin enimmäkseen joko äidin luona tai isän luona. Vuoroasuminen samoin kuin asuminen enemmän isän luona oli jonkin verran yleisempää pojilla kuin tytöillä. Sen sijaan tytöt asuivat hieman poikia useammin joko yksinomaan tai suuremmaksi osaksi äidin luona. Sisarusparven koolla ei sen sijaan juuri ollut yhteyttä asumisjär-

Taulukko 2. Vanhempien sosioekonomisen aseman ja muiden taustatekijöiden yhteys lapsen eron jälkeiseen asumisjärjestelyyn. Multinomiaalinen logistinen regressio, referenssiryhmä: Lapsi asuu suureksi osaksi äidin luona (n = 1 456)

	Lapsi asuu yksin- omaan äidin luona (n=695)		Lapsi vuoroasuu (n=994)		Lapsi asuu suureksi osaksi tai yksinomaan isän luona (n=303)	
	OR	sig	OR	sig	OR	sig
Vanhempien koulutus						
Äiti korkeintaan keskiaste	ref.		ref.		ref.	
Äiti korkea-aste	0,89	ns	0,82	+	0,54	***
Isä korkeintaan keskiaste	ref.		ref.		ref.	
Isä korkea-aste	0,78	ns	1,68	***	1,29	ns
Vanhempien työssäkäynti						
Äiti työssä	ref.		ref.		ref.	
Äiti ei työssä	1,23	ns	0,87	ns	1,58	*
Isä työssä	ref.		ref.		ref.	
Isä ei työssä	2,88	***	0,65	*	0,59	*
Vanhemman omat tulot, tulokvintiilit						
I	ref.		ref.		ref.	
II	1,24	ns	1,05	ns	0,70	ns
III	1,03	ns	1,00	ns	0,37	**
IV	1,15	ns	1,66	*	0,49	*
V	1,03	ns	1,65	*	0,42	*
Tulokvintiili*isä						
I	ref.		ref.		ref.	
II	0,64	ns	1,02	ns	1,26	ns
III	2,22	ns	1,15	ns	2,19	ns
IV	1,40	ns	1,11	ns	3,03	*
V	2,29	ns	1,43	ns	2,22	ns
Lapsen ikä						
1–6-v.	ref.		ref.		ref.	
7–12-v.	0,70	+	1,38	*	2,31	**
13–17-v.	2,00	***	1,29	ns	7,40	***
Lapsen sukupuoli						
Poika	ref.		ref.		ref.	
Tyttö	1,27	+	0,82	*	0,81	ns
Yhteisten alle 18-v. lasten lukumäärä						
1	ref.		ref.		ref.	
2	0,72	*	1,13	ns	1,09	ns
3+	0,78	ns	0,95	ns	0,92	ns
Erosta kulunut aika						
0–3 vuotta	ref.		ref.		ref.	
3–7 vuotta	1,08	ns	0,63	***	0,68	+
yli 7 vuotta	1,45	+	0,35	***	0,79	ns
Vanhemmat eivät ole asuneet koskaan yhdessä	5,64	***	0,19	***	0,31	ns
Riittäisät välit heti eron jälkeen						
Ei	ref.		ref.		ref.	
Kyllä	0,94	ns	0,63	***	0,84	ns
Asuinalue						
Kaupunkimainen kunta	ref.		ref.		ref.	
Taajaan asuttu kunta	1,02	ns	0,71	*	1,09	ns
Maaseutumainen kunta	1,29	ns	0,80	ns	1,27	ns
Äidin nykyinen perhetilanne						
Ei puolisoa	ref.		ref.		ref.	
On puoliso	0,75	ns	1,55	**	3,10	***
On puoliso ja muita lapsia	0,69	*	1,21	ns	1,65	*
Isän nykyinen perhetilanne						
Ei puolisoa	ref.		ref.		ref.	
On puoliso	1,33	+	0,74	*	0,39	***
On puoliso ja muita lapsia	0,96	ns	0,61	***	0,62	*
Vastaaja						
Äiti	ref.		ref.		ref.	
Isä	0,29	***	0,89	ns	0,98	ns

Tilastollinen merkitsevyys: + p<0,1; * p<0,05; ** p<0,01; *** p<0,001

jestelyyn. Mikäli lapsella oli yksi tai useampia täyssisaruksia (yhteisten lasten lukumäärä oli kaksi tai enemmän), oli hieman harvinaisempaa, että lapsi asui yksinomaan äidin luona (ero oli tilastollisesti merkitsevä vain silloin, kun yhteisiä lapsia oli kaksi). Lapsen asuminen ainakin osittain isän luona lisääntyi siis silloin, kun yhteisten lasten lukumäärä kasvoi. Lapsen asumisjärjestelyt eivät juuri eronneet asuinalueen mukaan, vuoroasuminen näytti olevan hieman tavallisempaa kaupunkialueilla asuvien keskuudessa, mutta tilastollisesti merkitseviä eroja ei juuri löytynyt.

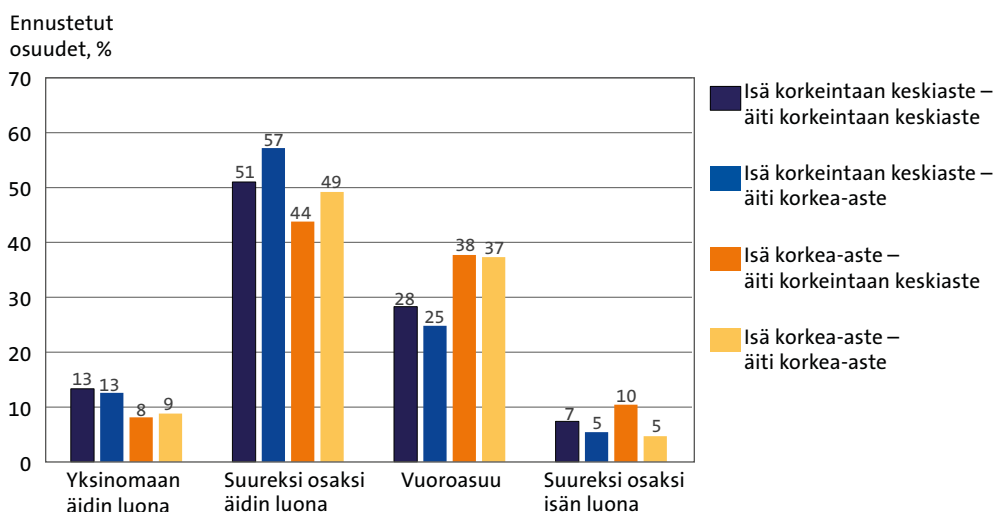
Lapsen vuoroasuminen oli tavallisempaa silloin, kun vanhempien erosta oli kulunut vasta vähän aikaa. Mitä kauemmin aikaa erosta oli kulunut, sitä todennäköisemmin lapsi asui joko suureksi osaksi tai yksinomaan äidin luona. Lapsi asui myös todennäköisemmin yksinomaan äidin luona silloin, kun vanhemmat eivät olleet koskaan asuneet yhdessä. Vuoroasuvien lasten osuuden lisääntyminen niissä perheissä, joissa vanhempien erosta oli kulunut vasta vähän aikaa, voi johtua siitä, että vuoroasuminen on vähitellen tullut entistä yleisemmäksi tavaksi järjestää lapsen asuminen eron jälkeen, ja tämä näkyy siinä, mitä tuoreemmasta erosta oli kyse. On myös mahdollista, että vuoroasuminen on tavallisempaa pian vanhempien eron jälkeen, mutta myöhemmin lapsi siirtyy asumaan enemmän jommankumman vanhemman luokse. Kansainvälisissä tutkimuksissa eri asumisjärjestelyjen

pysyvyyttä koskevat havainnot ovat olleet ristiriitaisia (Qu 2004; Berger ym. 2008).

Myös vanhempien sopuisuuden ja yhteistyökyvyn on havaittu lisäävän vuoroasumista (Sodermans ym. 2013; Nielsen 2017). Tässä tutkimuksessa tarkastelimme vanhempien välejä heti eron jälkeen, mikä kuvaa vanhempien välejä siinä vaiheessa, kun lapsen asumisesta päätetään. Lapsen asumisessa oli selvästi harvemmin päädytty vuoroasumiseen, mikäli vanhempien välit eron jälkeen olivat olleet riittäviä. Sen sijaan muiden asumisjärjestelyjen kohdalla erohetken riittäisyydellä ei näyttänyt olevan vaikutusta vanhempien valintoihin.

Vanhemman kyselyhetken perhetilanne oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä lapsen asumisratkaisuun. Lapsen asumisaika isän luona (vuoroasuminen tai asuminen suureksi osaksi isän luona) kasvoi, jos äidillä oli uusi kumppani tai jos äidin perheessä oli muita lapsia kuin kohdelapsen täyssisaruksia. Isän uusi kumppani vaikutti samalla tavalla: lapsen asuminen (enemmän) äidin luona lisääntyi, jos isällä oli uusi kumppani tai isän perheessä oli muita lapsia kuin kohdelapsen täyssisaruksia.

Kuviossa 1 on esitetty lasten asumisjärjestelyjen ennustetut osuudet vanhempien koulutustasutan mukaisissa yhdistelmäluokissa, kun muiden tekijöiden vaikutus on vakioitu (muut muuttujat kuten taulukko 1). Yhdistelmäluokkien tarkaste-



Kuvio 1. Lapsen asumisjärjestely vanhempien eron jälkeen vanhempien koulutustason mukaan. Ennustetut todennäköisyydet.

lu antaa mahdollisuuden arvioida, muuttuko vanhemman koulutustason ja asumisjärjestelyn välinen yhteys, kun toisen vanhemman koulutustaso huomioidaan. Lapsen vuoroasuminen on yleisintä silloin, kun isällä on korkea koulutustaso (alempi tai ylempi korkeakoulututkinto) riippumatta äidin koulutustasosta. Äidin korkea koulutus lisää lapsen asumista äidin luona. Yksinomaan äidin luona asuminen oli yleisintä silloin, kun sekä äidillä että isällä oli korkeintaan keskiasteen koulutus. Isän luona asuminen oli yleisintä silloin, kun isällä oli korkea-asteen koulutus ja äidillä korkeintaan keskiasteen koulutus.

Tutkimuksessa tarkasteltiin lasten asumisjärjestelyä poikkileikkaushetkellä. Osalla vanhempien erosta oli kulunut vasta lyhyt aika, osalla erosta oli aikaa jo vuosia. On varsin mahdollista, että lapsen asumisjärjestelyssä tapahtuu muutoksia vanhempien ja lapsen elämäntilanteen ja tarpeiden muuttuessa, eikä tutkimushetken tilanne anna kattavaa kuvaa eri tekijöiden yhteyksistä asumisratkaisuihin tai niiden muutoksiin. Kun tarkasteltiin nykyisen asumisjärjestelyn kestoa vakioimalla erosta kulunut aika ja lapsen ikä, lapsen asuminen suureksi osaksi isän luona oli ollut lyhytikäisin ratkaisu, ja yksinomaan tai suuremmaksi osaksi äidin luona asuminen puolestaan jonkin verran muita pysyvämpi järjestely (tulokset saatavissa kirjoitajilta). Vuoroasuminen sijoittui näiden kahden väliin. Kaikista kohdelapsista hieman yli viidesosa (alle kouluikäisistä noin viidesosa ja vanhimmita lapsista noin neljäsosa) oli kokenut vähintään yhden muutoksen asumisjärjestelyssään vanhempien eron jälkeen. Paremmiin toimeentulevien perheiden vuoroasuvat lapset olivat kuitenkin kokeneet muutoksia asumisjärjestelyissään muita harvemmin.

Lopuksi

Vuoroasuminen on yleistynyt lasten asumisratkaisuna vanhempien eron jälkeen myös suomalaisperheissä. Valtaosa lapsista asuu kuitenkin vanhempien eron jälkeen enimmäkseen äidin luona, harvinaisin asumisjärjestely on puolestaan enimmäkseen isän luona asuminen. Noin 30 prosenttia eroperheiden lapsista vuoroasuu eli viettää lähes yhtä paljon aikaansa kummankin vanhemman kodissa. Vuoroasuminen on yleisintä siinä vaiheessa, kun lapsi on esikoulu- tai alakouluikäinen, ja harvinaisempaa, kun lapsi on alle kouluikäinen.

Teini-ikäiset tai aikuisikää lähestyvät nuoret asuvat puolestaan enemmän jommankumman vanhemman luona. Tässä ikävaiheessa kasvaa myös suuremmaksi osaksi isän luona asuvien lasten osuus (ks. myös Miettinen ym. 2020).

Tässä artikkelissa tutkittiin vanhempien sosioekonomisten ja muiden taustatekijöiden yhteyttä lasten asumisjärjestelyihin vanhempien eron jälkeen valtakunnallisen eroperheiden keskuudessa toteutetun kyselyn valossa. Vanhempien ero merkitsee usein toimeentulo-ongelmien lisääntymistä ainakin jossain määrin, ja perherakenteella on vahva yhteys lasten hyvinvoinnin eriarvoistumiseen. Lasten vuoroasuminen voi osaltaan vahvistaa näitä eroja, jos vuoroasumista on mahdollista toteuttaa vain hyvin toimeentulevissa perheissä.

Suomalaisperheitä koskevat tulokset sosioekonomisen aseman yhteydestä lasten asumisjärjestelyihin ovat samansuuntaisia kuin muissa maissa tehdyt havainnot (mm. Bakker & Mulder 2013; Sodermans ym. 2014; Meyer ym. 2017; Garriga ym. 2021; Augustijn 2022). Lasten vuoroasuminen oli sitä yleisempää, mitä paremmassa sosioekonomisessa asemassa vanhemmat olivat. Sitä, missä määrin lapsen vuoroasuminen vaikuttaa toimeentuloon, esimerkiksi edistämällä yksinhuoltajaätien työllistymistä (kts. Bonnet ym. 2022), ei tämän tutkimuksen perusteella ollut mahdollista arvioida. Sikäli kun sosiaalisen aseman mittarit antavat viitteitä tasa-arvoisemmasta työn ja hoidon jakamisesta vanhempien kesken, lasten vuoroasumisen yleisyys korkeammin koulutettujen erovanhempien perheissä ei ole yllättävää. Tässä tutkimuksessa havaittu työssäkäynnin ja varsinkin tulojen vahva yhteys vuoroasumiseen osoitti kuitenkin, että rakenteelliset tekijät vaikuttavat perheiden päätöksiin hoidon jakamisesta myös Pohjoismaissa, huolimatta kattavasta tuesta perheille tai sukupuolten tasa-arvoa kannattavasta ilmapiiristä (kts. myös Bakker & Mulder 2013).

Väestöryhmien väliset erot lasten asumisjärjestelyissä vanhempien eron jälkeen ovat jopa yllättävänkin suuria, kun otetaan huomioon se, että lapsen yhteishuoltajuudesta sovitaan nykyisin valtaosassa eroperheitä ja isien ja äitien vanhemmuuteen kohdistuvat odotukset ovat tulleet entistä samankaltaisemmiksi. Tutkimusaineistossa yksinomaan toisen vanhemman luona asuvien lasten osuus oli noin viidesosa, ylivoimainen enemmistö heistä asui äidin luona. Yksinomaan äidin luona asuminen oli yleisempää silloin, kun vanhemmat olivat matalasti koulutettuja tai eivät (varsinkaan

isä) käyneet töissä. Tämän tutkimuksen perusteella varsinkin isän sosioekonomisilla resursseilla oli suurempi vaikutus vuoroasumisen valintaan, tai lapsen asumiseen enemmän isän luona, kuin äidin koulutuksella tai tuloilla. Perinteisen asumisratkaisun (lapsi jää asumaan äidin luokse) murtaminen näyttää suomalaisissa eroperheissä onnistuvan paremmin silloin, kun isä oli hyvässä sosioekonomisessa asemassa. Korkea sosioekonominen asema voi edistää eroperheiden isien osallistumista lapsen arkeen kahdella tapaa: hyvin toimeentulevilla isillä on jo lähtökohtaisesti paremmat mahdollisuudet tukea lastaan taloudellisesti, mutta myös paremmat mahdollisuudet toteuttaa vuoroasumista, mikä vahvistaa entisestään isien osallistumista.

Kun lapsen asumisesta päätetään, vaikuttavat siihen myös monet muut seikat, kuten lapsen varhaiskasvatuspaikan tai koulun sijainti tai lapsen terveydentilaan liittyvät huolet. Vanhempien taloudelliset resurssit voivat kuitenkin olla ainakin osittain myös näiden syiden taustalla. Pienituloisella vanhemmalla ei välttämättä ole mahdollisuutta jäädä eron jälkeen asumaan lähelle lapsen ja toisen vanhemman kotia ja koulua tai varhaiskasvatuspaikkaa, joten lapsen on luontevaa asua enemmän sen vanhemman luona, jonka koti sijaitsee koulun tai varhaiskasvatuspaikan lähellä. Myös Suomessa on havaittu, että mitä kauempana toisistaan kodit sijaitsevat, sitä harvinaisempaa on lapsen vuoroasuminen. Vuoroasuvista lapsista yli puolet asui korkeintaan kolmen kilometrin päässä toisen vanhemman kodista (Miettinen ym. 2020).

Kattavampi tutkimus lasten eron jälkeisistä asumisjärjestelyistä ja niihin vaikuttavista tekijöistä on toistaiseksi puuttunut Suomesta. Tämä tutkimus paikkaa osaltaan tätä tiedon puutetta. Samalla se antaa välineitä arvioida lapsiperheille suunnattujen tukitoimien merkitystä eroperheiden hyvinvoinnin kannalta. Yhteiskunnan tuki ja politiikkakeinot luovat osaltaan niitä puitteita, joissa vanhemmat tekevät lapsen asumista koskevia ratkaisuja eron jälkeen. Tuet ja palvelut vaikuttavat osaltaan siihen, missä määrin lasten vuoroasumista on mahdollista toteuttaa pienituloisissa per-

heissä. Lapsiperheille suunnatut etuudet ja tuet rajoittuvat usein vain siihen osoitteeseen, jossa lapsi virallisesti asuu. Pienituloisissa perheissä näillä tuilla on suuri merkitys. Lapsen asumista etävanhemman luona ei esimerkiksi pääsääntöisesti huomioida etävanhemman asumistuessa, eikä elatustukea ole mahdollista maksaa sille vanhemmalle, joka on elatusvelvollinen. Lapsen mahdollisuus saada julkisia palveluja pääsääntöisesti vain toiseen kotiin (esim. koulukuljetus tai vammaispalvelut) rajaa osaltaan perheiden mahdollisuuksia valita lapsen asumisjärjestely varsinkin silloin, kun vanhempien taloudelliset mahdollisuudet hankkia lapsen tarvitsemia palveluja yksityisiltä markkinoilta ovat rajalliset. (Ks. myös Miettinen ym. 2020.) Aikaisemman suomalaistutkimuksen mukaan lapset ovat melko tyytyväisiä vuoroasumisjärjestelyyn (Linnavuori 2007; Linnavuori & Stenvall 2020). Koska vuoroasuvien lasten vanhemmilla näyttää olevan käytössään taloudellisia resursseja selvästi muita erovanhempia enemmän, voi tämä heijastua myös lasten kokemuksissa.

Tämän tutkimuksen tulokset kertovat eri taustatekijöiden yhteydestä lapsen asumisjärjestelyyn poikkileikkaushetkellä. Perheiden tilanteet voivat muuttua ja lasten asumisjärjestelyä sovitellaan vanhempien ja lasten tarpeiden mukaan. Pohjoismainen tasa-arvoista vanhemmuutta korostava ihanne ei tämän perusteella näytä vielä ulottuvan vanhempien eron jälkeisiin hoivan ratkaisuihin, ainakaan isossa osassa perheitä. Toisaalta tutkimus avartaa kuvaa eroperheiden tilanteista: lapset liikkuvat usein ainakin jossain määrin kahden kodin välillä, eikä yksinhuoltajavanhemmuuden määrittely ja rajanveto lähivanhemmuuden ja etävanhemmuuden välillä ole aina kovin selkeää. Sosioekonomiset erot lasten asumisjärjestelyissä ja vuoroasumisessa kertovat kuitenkin myös perheiden erilaisista mahdollisuuksista valita lapselle ja perheelle sopivin asumisjärjestely. Vuoroasuminen on yleistynyt myös Suomessa, mutta ainakin toistaiseksi se näyttää olevan ennen kaikkea hyvin toimeentulevien perheiden valinta.

Saapunut 16.3.2023
Hyväksytty 16.5.2023

KIRJALLISUUS

- Augustijn, Lara (2023) Mothers' economic well-being in sole and joint physical custody families. *Journal of Family and Economic Issues*, online first 17 Jan 2022. doi.org/10.1007/s10834-022-09818-3
- Autonen-Vaaranemi, Leena & Forsberg, Hannele (2015) Vuoroasuminen lapsuuden paikkakokemuksina kolmen tyyppitarinan valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (5), 447–456.
- Bakker, Wilma & Mulder, Clara (2013) Characteristics of post-separation families in the Netherlands: Shared residence versus resident mother arrangements. *GeoJournal* 78, 851–866.
- Bartfeld, Judy & Chanda, Trisha (2020) Shared placement and post-divorce economic well-being. Report to the Wisconsin Department of Children and Families. Institute for Research on Poverty, University of Wisconsin-Madison (USA)
- Bastaits, Kim & Mortelmans, Dimitri (2016) Parenting as mediator between post-divorce family structure and children's well-being. *Journal of Child and Family Studies* 25 (7), 2178–2188.
- Berger, Lawrence, & Brown, Patricia & Joung, Eunhee & Melli, Marygold & Wimer, Lynn (2008) The stability of child physical placements following divorce: Descriptive evidence from Wisconsin. *Journal of Marriage and Family* 70 (2), 273–283.
- Bernardi, Laura & Mortelmans, Dimitri (2021) Introduction: Advances in research on shared physical custody by Interdisciplinary Approaches. In Bernardi, Laura & Mortelmans, Dimitri (eds.) *Shared physical custody: Interdisciplinary theoretical and empirical insights in custody arrangements*. Cham (Swi): Springer, 1–17.
- Bonnet, Carole & Garbinti, Bertrand & Solaz, Anne (2022) Does part-time mothering help get a job? The role of shared custody in women's employment. *European Journal of Population* 38 (5): 885–913.
- Eerola, Petteri (2014) Nurturing, breadwinning, and upbringing: paternal responsibilities by Finnish men in early fatherhood. *Community, Work & Family* 17 (3), 308–324.
- Fehlberg, Belinda & Smyth, Bruce & Maclean, Mavis & Roberts, Ceridwen (2011) Legislating for shared time parenting after separation: A research review. *International Journal of Law, Policy and the Family* 25 (3), 318–337.
- Forssén, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.) (2009) *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos.
- Fransson, Emma, Hjern, Anders & Bergström, Malin (2018) What can we say regarding shared parenting arrangements for Swedish children? *Journal of Divorce & Remarriage* 59 (5), 349–358.
- Garriga, Anna & Bernardi, Laura (2019) Custody arrangements and social inequalities among children. *Revue des Politiques Sociales et Familiales* (131–132), 207–221.
- Garriga, Anna & Turunen, Jani & Bernardi, Laura (2021) The socioeconomic gradient of shared physical custody in two welfare states: Comparison between Spain and Sweden. In Bernardi, Laura & Mortelmans, Dimitri (eds.) *Shared physical custody: Interdisciplinary theoretical and empirical insights in custody arrangements*. Cham (Swi): Springer, 181–206.
- Haapanen, Mari & Hakovirta, Mia (2019) Lapsen elatus, vanhempien toimeentulo ja köyhyys. *Janus* 27 (4), 395–412.
- Haapanen, Mari & Riser, Quentin & Bartfeld, Judy & Berger, Lawrence & Hakovirta, Mia & Meyer, Daniel R. & Miettinen, Anneli (2022) Sharing care and sharing costs? Allocating child related expenses across separated parents' households in Finland and the United States. Esitys IPPA-konferenssissa 28.–30.6.2022, Budapest.
- Hakovirta, Mia (2006) *Yksinhuoltajaäitien työllisyys, toimeentulo ja työmarkkinavalinnat*. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos.
- HE 88/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyvistä laeiksi.
- Jalovaara, Marika & Andersson, Gunnar (2018) Disparities in children's family experiences by mother's socioeconomic status: The case of Finland. *Population Research and Policy Review* 37 (5), 751–768.
- Juby, Heather & Le Bourdais, Céline & Marcil-Gratton, Nicole (2005) Sharing roles, sharing custody? Couples' characteristics and children's living arrangements at separation. *Journal of Marriage and Family* 67 (1), 157–172.
- Juby, Heather & Billette, Jean-Michel & Laplante, Benoît & Le Bourdais, Céline (2007) Nonresident fathers and children: Parents' new unions and frequency of contact. *Journal of Family Issues* 28 (9), 1220–1245.
- Kitterød, Ragni & Lyngstad, Jan (2012) Untraditional caring arrangements among parents living apart: The case of Norway. *Demographic Research* 27 (5), 121–152.
- Kitterød, Ragni & Wiik, Kenneth (2017) Shared residence among parents living apart in Norway. *Family Court Review* 55 (4), 556–571.
- Koulu, Sanna (2019) *Lapsenhuoltolain uudistus ja ymmärrys perheestä*. *Janus* 27 (4), 413–421.
- Köppen, Katja, Kreyenfeld, Michaela & Trappe, Heike (2018) Loose ties? Determinants of father-child contact after separation in Germany. *Journal of Marriage and Family* 80 (1), 1163–1175.
- Linnavuori, Hannariikka (2007) Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 313. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Linnavuori Hannariikka & Stenvall, Elina (2020) Lasten ja nuorten aikuisten kokemuksia vuoroasumiseen liittyvästä päätöksenteosta. *Janus* 28 (1), 3–19.
- Lyngstad, Jan & Kitterød, Ragni & Nymoen, Erik (2014) Bosted og samvær 2002, 2004 og 2012. *Endringer i ansvar og omsorg for barna når og og far bor hver for seg*. Rapport 2014/2. Oslo: Statistics Norway.
- McLanahan, Sara & Percheski, Christine (2008) Family structure and the reproduction of inequalities. An-

- nual Review of Sociology 34, 257–276.
- Miettinen, Anneli & Hakovirta, Mia & Saarikallio-Torp, Miia & Haapanen, Mari & Kurki, Paula & Kalliomaa-Puha, Laura & Sihvonen, Ella & Heinonen, Hanna-Mari & Kivistö, Netta (2020) Lasten vuoroasuminen ja sosiaaliturva: vuoroasumisen nykytila ja merkitys etuus- ja palvelujärjestelmän kannalta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:51. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna (2012) Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2010-luvulla. Helsinki: Väestöliitto Väestötutkimuslaitos.
- Meyer, Daniel & Cancian, Maria & Cook, Steven (2017) The growth in shared custody in the United States: Patterns and implications. *Family Court Review* 55 (4), 500–512.
- Nielsen, Linda (2014) Shared physical custody: Summary of 40 studies on outcomes for children. *Journal of Divorce & Remarriage* 55 (8), 613–635.
- Nielsen, Linda (2017) Re-examining the research on parental conflict, coparenting and custody arrangements. *Psychology, Public Policy, and Law* 23 (2), 211–231.
- Nielsen, Linda (2018) Joint versus sole physical custody: children's outcomes independent of parent-child relationships, income, and conflict in 60 studies. *Journal of Divorce & Remarriage* 59 (4), 247–281.
- Okkonen, Kaisa-Mari (2022) Kotitalouksien häilyvät rajat – eroperheiden lasten asumisjärjestelyt haastavat tilastointia. Tieto & Trendit 8.6.2022. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/kotitalouksien-hailyvat-rajat-eroperheiden-lasten-asumisjarjestelyt-haastavat-tilastointia/> [viitattu 9.10.2022].
- Poortman, Anne-Rigt & van Gaalen, Ruben (2017) Shared residence after separation: A review and new findings from the Netherlands. *Family Court Review* 55 (4), 531–544.
- Qu, Lixia (2004) Children's living arrangements after parental separation. *Family Matters* 67, 4–7.
- Rantalaiho, Minna (2009) Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskuntamuutos: aviottomasta äitiydestä jaettuun vanhemmuuteen. Teoksessa Forssén, Katja, Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.) *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Helsinki: Väestöliitto Väestötutkimuslaitos, 19–45.
- Rissanen, Antti & Kääriäinen, Aino & Rantala, Kati & Sarasoja, Laura & Aikio, Marjut (2017) Vuoroasumisen periaatteet ja sopiminen vanhempien ja viiranomaisten käsityksenä. *Janus* 25 (1), 38–56.
- Smyth, Bruce (2017) Special issue on shared-time parenting after separation. *Family Court Review* 55 (4), 494–499.
- Sodermans, An & Matthijs, Koen & Swicegood, Gray (2013) Characteristics of joint physical custody families in Flanders. *Demographic Research* 28, 821–848.
- Sodermans, An & Vanassche, Sofie & Matthijs, Koen & Swicegood, Gray (2014) Measuring postdivorce living arrangements: Theoretical and empirical validation of the residential calendar. *Journal of Family Issues* 35 (1), 125–145.
- SCB Statistics Sweden (2014) Olika familjer lever på olika sätt—Om barns boende och försörjning efter en separation. Örebro: Statistiska Centralbyrån.
- Steinbach, Anja (2019) Children's and parents' well-being in joint physical custody: A literature review. *Family Process* 58 (2), 353–369.
- Steinbach, Anja & Augustijn, Lara & Corkadi, Gerrit (2020) Joint physical custody and adolescents' life satisfaction in 37 North American and European countries. *Family Process* 60 (1), 145–158.
- THL (2023) Lapsen elatus ja huolto sekä vanhemmuuden selvittäminen 2021. Tilastoraportti 23/2022. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Vanassche, Sofie & Sodermans, An & Matthijs, Koen & Swicegood, Gray (2013) Commuting between two parental households: The association between joint physical custody and adolescent wellbeing following divorce. *Journal of Family Studies* 19 (2), 139–158.

ENGLISH SUMMARY

Anneli Miettinen & Miia Saarikallio-Torp & Mia Hakovirta: Parents' characteristics and children's residential arrangements post-separation (Lapsen vuoroasuminen vanhempien eron jälkeen ja asumisjärjestelyjen sosioekonomiset taustatekijät)

Children's shared residence post-separation has become more common in Finland. Almost 30 per cent of children in separated families spend about equal amount of their time in each parent's homes. However, staying mostly with the mother is still the most typical residential arrangement, applying to almost 40 per cent of children. We examined sociodemographic factors related to children's residential arrangements in Finland using a population-level survey conducted by the Social Insurance Institution (Kela) in 2019 among separated parents. Altogether 3,449 parents participated in the survey; one-third of them were fathers. Previous research has shown that children's shared residence is more common among highly educated and well-off families. Large socioeconomic disparities were also found in Finnish children's residential arrangements. We applied multinomial logistic regression to compare different children's residential arrangements – living solely with the mother, shared residence, living mostly or solely with the father – to living mostly with the mother.

Children's shared residence was more common if parents were highly educated, employed, or had middle to high income. Especially fathers' education mattered: almost 40 per cent of children with a highly educated father practised shared residence, compared to 26 per cent of children with less-educated fathers. Children were more likely to live exclusively with the mother if both parents had a low level of education. A parent's new union and having new half-siblings in one household increased the time the child spent with their other parent. Parents' relationship quality after separation affected the child's residential arrangement: parents with low conflict were more likely to practise shared residence. Although the majority of separated parents in Finland agree on shared judicial custody, socioeconomic resources strongly influence children's residential arrangements post-separation. Highly educated parents and parents with high incomes appear to have better opportunities than others to share parenting through children's shared residence.

Keywords: shared residence, children's residence arrangements, separation, socioeconomic status, children, parents.

KIRJOITTAJAT

Miettinen, Anneli, VTM, erikoistutkija, Kela (anneli.miettinen[at]kela.fi)

Saarikallio-Torp, Miia, KTM, erikoistutkija, Kela (miia.saarikallio-torp[at]kela.fi)

Hakovirta, Mia, VTT, erikoistutkija sr., Turun yliopisto (miahak[at]utu.fi)